

Københavns Rådhus - en lille guide

Københavns Rådhus er tegnet af arkitekten Martin Nyrop og er opført fra 1892 - 1905 i nationalromantisk stil med inspiration fra Italien, blandt andet byerne Siena, Verona og Ferrara.

Planerne om et nyt Rådhus til byen opstod, da det tidligere Råd- og Domhus på Nytorv blev for småt til at kunne rumme byens administration, i takt med at befolkningstallet omkring århundredeskiftet steg drastisk.

En arkitektkonkurrence blev sat i værk, og Martin Nyrops forslag blev valgt som vinderprojekt. Det kostede ca. 5 mio. at opføre Rådhuset, eksklusiv grund og interiør.

Martin Nyrop tegnede stort set alt til Rådhuset, det være sig lamper, borde, stole, dørlåse, forlæg til tekstiler osv.

Københavns Rådhus er det 6. rådhus i København og blev officielt indviet ved en stor fest den 12. september 1905, hvor der blev inviteret ca. 4000 gæster.

Rådhushallen

Rådhushallen kaldes "den lukkede gård", og er det største rum på Rådhuset og kan rumme ca. 1000 gæster.

Rådhushallen er udformet som et stort åbent byrum med et flisebelagt gulv, der med sine vinduespartier, døre og porte giver indtryk af en sydlandsk plads. Gårdrummet har et overdækket glastag, da vores klima ikke tillader "åben himmel". Hallen er derfor bygget til et mere barskt og nordisk klima.

Hallen bruges først og fremmest til udstillinger, koncerter, officielle modtagelser og valglokale. De fire buste i hallen forestiller fra indgangen til højre: Rådhusets arkitekt Martin Nyrop og til venstre billedhuggeren Bertel Thorvaldsen. Til højre foran indgangen til Bryllupssalen står en buste af H.C. Andersen og til venstre i modsatte side atomfysiker og Nobelprismodtager, Niels Bohr.

Under granitsøjlerne findes inskriptioner, der fortæller om vigtige begivenheder i Københavns historie - fra byen bliver grundlagt til Rådhusets indvielse.

I midten af gulvet ses et firkantet areal med en dekoration af små riste. Under disse riste gemmer der sig en elevator. Fra kælderen bringes borde, stole og scenekasser op i hallen som bruges ved store arrangementer.

I midterbygningen på 2. sal findes Borgerrepræsentationens lokaler, lige nedenunder ligger Bryllupssalen og i stueetagen ligger Københavns Stadsarkiv.

Martin Nyrops tanke med, at bystyret skulle hvile på byens historie, blev en realitet, da der blev etableret et bymuseum lige under Borgerrepræsentationens lokaler.

Bryllupssalen (Tretårnet nøgle)

Bryllupssalen hed oprindeligt Museumsalen, for det var netop her, at den spæde start til Københavns Bymuseum (*nu: Københavns Museum*) blev grundlagt. Salen rummede en stor samling genstande, malerier og andre effekter fra byens historie. Senere blev pladsen for trang og samlingen rykkede op på rådhusets loft.

Bryllupssalen er dekoreret af maleren Joachim Skovgaard, med kalkmalerier, der fortæller historier om de prøvelser og trængsler man kan risikere at blive udsat for, inden et giftermål. Motiverne er hentet fra gamle danske folkeviser.

Selve vielserne foregår i det lille tilstødende rum ved siden af den store sal.

Rådhushaven

Der er indgang til Rådhushaven fra både Vester Voldgade og H.C. Andersens Boulevard i dagtimerne. Springvandet i midten af haven er udført af Joachim Skovgaard og Thorvald Bindsbøll.

Samme to kunstnere har stået for Dragespringvandet på Rådhuspladsen.

Martin Nyrop deltog i et opmålingsarbejde på Kronborg og var blevet inspireret fra gårdrummet deroppe, til Rådhusets have.

I haven fornemmer man, hvordan huset er delt op i to sektioner med et for- og baghus.

Det meste af administrationens lokaler ligger i baghuset mod brandstationen, hvorimod de repræsentative lokaler ligger i forhuset op mod Rådhuspladsen.

De mange ansigtsmasker der ses på murværket, forestiller tidligere borgmestre og embedsmænd, men også de håndværkere, der var med til at opføre Rådhuset.

I haven har man et godt kig til Rådhusårnet, der er 105,6 m højt og var det højeste tårn i København, indtil tårnet på Christiansborg Slot nåede 106 meter i højden, da de to øverste kroner blev sat på i 1934.

De to kviste, som minder om gamle hølofter, indeholder et hejseværk som stadig bruges, når der skal bringes ting og sager op på loftet. Duetårnet i modsatte side husede indtil 2014 ca. 200 spanske klippeduer.

Det var en gammel tradition at holde duer på Rådhuset. Indblanding fra duerne på Rådhuspladsen blev ikke tolereret af de fine aristokratiske duer i Duetårnet.

Tidligere blev der serveret duesteg til middag ifm. møder på Rådhuset.

Borgertrappen

Borgertrappen har motiver i nogenlunde kronologisk rækkefølge, der viser de håndværkere, som var med til at opføre Københavns Rådhus: Først arkitekten, så grundudgraveren, derefter snedkeren, tømreren, glarmesteren. (*Glarmesteren er værd at lægge mærke til: Han bærer på en glarsrude hvor man ser ham gennem glasset*).

Øverst på 2. sal er klokkestøberen, der bærer på den store klokke til klokketårnet. Som den sidste er kobbersmeden, der lægger taget på, og dermed er Rådhuset færdigbygget.

De to frescoer på hver sin side af borgertrappen viser København fra henholdsvis 1587 og 1611. Dekorationsmaler Jens Møller Jensen har malet billedet fra 1587, og den norske maler Gustav Vigeland har malet billedet fra 1611.

Det tredje Rådhus i København på Nytorv, er gengivet over døren ind til Borgerrepræsentationens lokaler.

Loftet er dekoreret med vægtersers som blev sunget af vægterne, når de gik deres runde igennem København og slukkede gadelygterne.

Ryge-og Læseværelset (E-nøgle)

Den store sølvopsats i Ryge- og Læseværelset er en gave fra De Samvirkende Danske Landboforeninger i 1906, idet Københavns Kommune gik ind og støttede landmændene økonomisk ifm. den store landbrugsudstilling i 1905 (Dyreskuet).

Når Dronningen er på officielt besøg på Rådhuset, bliver den sat på "Kongebordet" i Festsalen og bliver dekoreret med blomster. På væggene ses nogle sølvgenstande, som er gaver der blevet givet i 1967, da København fejrede sit 800-års jubilæum.

Mosaikgulvet er lavet af italienske håndværkere - så vidt vi ved, de samme håndværkere, som har lavet gulvene på Glyptoteket.

Bag forhænget gemmer der sig et toilet, som oprindeligt var herretoilet. Kvinderne fik først stemme- og valgret til Borgerrepræsentationen i 1908.

Borgersalen

Borgerrepræsentationen flyttede ind på Rådhuset i 1903 (to år før den officielle indvielse af Rådhuset).

Borgersalen har fine lofter der fortæller, at loftsbjælkerne stammer fra Jægersborg Dyrehave, da træerne skulle fældes ifm. at Kystbanen skulle føres op til Nordsjælland.

Lamperne som er formet som blomster har Nyrop tegnet og ligeledes alle tekstilerne i rummet.

Vaserne på reolerne stammer fra den tidligere porcelænsfabrik Alumina.

I reolerne findes bøger med referater fra tidligere borgermøder, helt tilbage fra 1840.

I panelerne i begge ender af salen kan man få øje på små udskårne mus, der gemmer sig i træværket.

Snapstinget... (E-nøgle)

Snapstinget er restaurant for medlemmerne af Borgerrepræsentationen, når der afholdes borgermøder.

Cigarholderen ved døren ind til Borgerrådssalen stammer fra den tid, hvor det først var tilladt at ryge i Borgersalen efter kl. 24.00 under det gamle Magistratstyre, og hvor møderne kunne fortsætte til langt ud på morgenen.

Telefonboksene er tegnet af Martin Nyrop og indpasset til fryseskabet. Gardinerne er de oprindelige fra 1904.

Magistratstrappen

Alle motiverne omkring Magistratstrappen vidner om Københavns placering ved vandet.

Keramikflisebilledet fortæller om Jætten Ægir og hans kone Ran, der er ved at sige farvel til deres døtre efter et gæstebud på Læsø, hvor man i den nordiske mytologi mente, de holdt til. Ægir og Ran er personificeringer af havet, og deres døtre repræsenterer de forskellige typer af bølger (*efter motiv af kunstneren Lorenz Frølich*).

I loftet findes havmåger og andre fugle udført i stuk, og på væggene ses asketræer og fiskenet.

Trappen som er af messing, bliver stadig pudset på gammeldags vis med pudsecreme og håndkraft.

Søjlegangen

Busterne der er placeret i Søjlegangen, er alle mænd som på en eller anden måde har gjort sig bemærket i byens historie (*der er ingen kvinder*).

De mønstrede terrazzogulve er udført af italienske håndværkere, og - så vidt vi ved - doneret af Brygger Jacobsen. Humleplanten, som der bekendt brygges øl på, finder man i nogle af mosaikkerne i gulvet. På den måde fik bryggeren sat sit aftryk som den store velgører.

Magistratsalen (Magistratsnøgle og indgang fra Gobelinværelset)

I Magistratsalen er det kutyme at få ophængt sit portræt efter endt periode som borgmester. Borgmestrene kan stort set selv vælge den kunstner, der skal male portrættet. Det skal selvfølgelig være indenfor en vis økonomisk ramme, og der er også krav til billedets størrelse, så det kan indpasses i den øvrige samling.

Væggene er beklædt med røde silketapeter vævet i Italien. I træloftet er der skåret bogstaverne "SEBSB", som betyder "SÅ Er By Som Borger"- et lille fyndord, man også kan se på Agnes Slott-Møllers kridtstensrelief i forhallen. Det kan nærmest oversættes med "Byen er, hvad dens indbyggere gør den til".

Gobelinværelset

Gobelinværelset bliver brugt som anretterværelse, når der er modtagelser i Festsalen og Magistratsalen.

Kartonerne til vægtæpperne, altså de billeder de er vævet efter, er tegnet af kunstneren Lorenz Frølich, som også har tegnet motivet af Ægir, Ran og deres døtre.

Vægtæpperne blev udført på Rådhusets egen vævestue, som lå oppe på loftet over Rådhusbiblioteket.

Vævestuen var i funktion fra 1902 til 1920.

Leder af vævestuen var Dagmar Olrik, som også havde arbejdet med gobelinerne til riddersalen på Frederiksborg Slot.

Festsalen (Magistratsnøglen, hvis man går ind fra Søjlegangen)

Festsalen danner ramme for mange officielle begivenheder: Royale besøg, officielle modtagelser, prisoverrækkelser, sportsbegivenheder osv.

I 1901 afholdt man en stor retrospektiv udstilling om dansk kunst, hvor et kæmpe økonomisk overskud gjorde det muligt at få et springvand på Rådhuspladsen (Dragespringvandet).

Festsalen var det sidste lokale der blev færdigt og svarer i sin udformning til en riddersal, hvis man ellers befandt sig på et slot eller en herregård.

Da det er et borgerligt hus, kunne man ikke ty til adelsslægternes våben, så derfor blev våbenskjolde skænket af købstæderne. De ses under loftet i alfabetisk rækkefølge, med start fra Danmarkstæppet i midten af salen.

Dog nægtede nogle af byerne at skænke deres byvåben til det nye Rådhus i København. Københavns Kommune måtte derfor betale for 8 skjolde som ikke blev udført som træskærerarbejder, som de øvrige, men på malede plader (blandt andet Åkirkeby, Amager, Hasle, Kerteminde og Tåsinge).

De fire Sønderjyllandsvåben har en særlig plads ved endevæggene. De kom først til senere, efter genforeningen i 1920.

Ud mod Rådhuspladsen ses våbnene fra: Island, Færøerne, Grønland og De Dansk Vestindiske Øer.

Den lille dør fører ud til balkonen, hvorfra mange særlige gæster er blevet hyldet: Kongelige ifm. fejring af jubilæer eller runde fødselsdage, og idrætsfolk - fodboldspillere og håndboldspillere ifm. Guldmesterskaber.

Biblioteket

Biblioteket var indtil 2014 en underafdeling af Hovedbiblioteket i København, og rådede over 28.000 bind og bøger om Københavns historie, den kommunale forvaltning, byplanlægning osv. Biblioteket fungerede i dag som læseværelse.

Stolene og bordet i forværelset er taget med fra det tidligere Rådhus (Domhuset).

Skagensmaleren P.S. Krøyer har malet billedet over døren til selve biblioteket. Det forestiller arkitekt Nyrop sammen med sine to bedste medarbejdere, henholdsvis hans konduktør Emil Jørgensen og murerformand Krone, der diskuterer en arbejdsplan oppe på taget på den del af Rådhuset, som kaldes Vægtergangen.

I væggen, til venstre for maleriet, ses et skudhul fra 1945.

Udvalgsværelse C

Udv. C bruges til politiske og daglige møder, samt til mindre receptioner. Udsikterne i reolerne viser navne på københavnske historieskivere.

Ind mod biblioteket hænger et maleri af Henrich Hansen: Højbro 1860. På den modsatte væg hænger et billede, der forestiller den fængslede Peder Griffenfeld, der underviser kommandantens børn på Munkholm. Malet af Oscar Matthiesen.

Portrættet på væggen ud mod søjlegangen viser præst og salmedigter N.F.S. Grundtvig. Grundtvig var præst i Vartov Kirke, på den anden side af gaden. Fra sin plads på væggen kan han nærmest kigge over til sit tidligere embede. Portrættet er malet af Vilhelm Marstrand.